

УДК 37.032

Г. Ф. Москалик

«СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ» ЯК ПРОСТІР РОЗГОРТАННЯ ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ

© Москалик Г. Ф., 2015
<http://orcid.org/0000-0002-2137-5384>
<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.34170>

У статті автором проаналізовано історію формування поняття «суспільство знань», підкреслена неоднозначність категорії «знання». Розглянуті погляди різних дослідників на тематику, що вивчається, їх відмінність та протиріччя, проаналізовано ступінь дослідженості предмета вченими. Автор статті звертає увагу на комплексність і системність – закономірні властивості освітнього процесу. Розглянуто поняття «ресурсів», «інтелектуальних ресурсів». Доведено, що стратегічними ресурсами побудови «суспільства знань» є творчий потенціал, а також інтелектуальний розвиток людини. Автор публікації розглядає поняття інтелекту, його сутність у ракурсі інтелекту особистості людини. Розглянуто і визначено сутність нової парадигми освіти – «Освіта впродовж усього життя», а елементом нової освітньої парадигми постає концепція фундаменталізації освіти. Проведено аналіз понятійного апарату, розглянуто систему формування нової освітньої парадигми. Після розгляду усіх факторів і причин автор публікації робить висновок про те, що простором для функціонування і розвитку інтелекту особистості є суспільство знань.

Ключові слова: суспільство знань, знання, інтелект, освіта протягом усього життя.

Москалик Г. Ф. «Общество знаний» как пространство развертывания интеллекта личности.

В статье автором проанализирована история формирования понятия «общество знаний», подчеркнута неоднозначность категории «знание». Рассмотрены взгляды различных исследователей на тематику изучаемого вопроса, их различие и противоречие, проанализирована степень исследованности предмета учеными. Автор в статье обращает внимание на комплексность и системность – закономерные свойства образовательного процесса. Рассмотрено понятие «ресурсов», «интеллектуальных ресурсов». Доказано, что стратегическими ресурсами построения «общества знаний» являются творческий потенциал, а также интеллектуальное развитие человека. Автор в публикации рассматривает понятие интеллекта, его сущность в ракурсе интеллекта личности человека. Рассмотрена и определена сущность новой парадигмы образования – «Образование на протяжении всей жизни», а элементом новой образовательной парадигмы предстает концепция

фундаменталізації освіти. Проведен аналіз понятійного апарату, розглянуто систему формування нової освітньої парадигми. Після розгляду всіх факторів і причин автор публікації робить висновок про те, що простором для функціонування і розв'язання інтелектуальної особистості є суспільство знань.

Ключеві слова: суспільство знань, знання, інтелект, освіта на протязі всієї життя.

Moskalyk G. «Society of knowledges» as space of development of intellect of personality.

In the article the author analyzes the history of the formation of the concept of "knowledge society", stressed the ambiguity of the category "knowledge". We consider the views of various researchers on topics studied question, their difference and contradiction, analyzed the degree of issledovannosti scholars of the subject. The author of the article pays attention to the integrity and consistency – logical properties of the educational process. The concept of "resources", "intellectual resources". Proven strategic resources of building a "knowledge society" are creativity and intellectual development. The author in the publication examines the concept of intelligence, its nature from the perspective of the intellect of the person. Reviewed and defined the essence of the new paradigm of education – "Education throughout life", and the element of the new educational paradigm is the concept of fundamentalization of education. The analysis of the conceptual apparatus, the formation of a new educational paradigm. After consideration of all factors and reasons, the author concludes that the scope for the functioning and deployment of intelligence of the individual is the knowledge society.

Key words: society of knowledge, knowledge, intellect, education during all life.

Актуальність проблеми. Сучасна інформаційна революція ініціювала формування феномену суспільства знань, провідними характеристиками якого є: 1) перетворення знань на ключовий компонент будь-якої із сфер діяльності людини і 2) перетворення знань на головний продукт діяльності людини, її головну сировину. Філософське та педагогічне осмислення природи та сутності «суспільства знань», особливо в його визначенні як середовища розвитку особистості, в нашій літературі знаходиться в початковому стані.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Для нашого подальшого дослідження необхідно зупинитися на формуванні поняття «суспільство знань» та його основних характеристиках. Зростання ролі знання у всіх сферах життя, як показує практика, є найважливішою закономірністю сучасної стадії розвитку суспільства. Характерною ознакою сучасної людської діяльності стає наявність в кожному продукті й послугі інтелектуальної складової. Сьогодні в науковому

співтоваристві ще не сформовані єдині цілісні уявлення про ті зміни, що відбуваються зараз в суспільстві, економіці, освіті та виробництві. Проте, зараз йде активний пошук нових моделей суспільного розвитку.

Одним з ключових понять наукового дискурсу на початку цього століття стає «суспільство знань». Як етап у соціальному розвитку, який іде за постіндустріальним та інформаційним суспільством, етос «суспільства знань» постає надзвичайно актуальною проблемою для світової наукової та освітнянської спільноти. Ця ситуація спричинена тим, що розвинені країни в силу економічного розвитку все більше уваги приділяють сфері послуг, яка і стає основою формування бюджету. Це створює передумови до появи нової форми суспільної організації – «інформаційного суспільства». Постає проблема виявлення специфіки розвитку освіти, науки і знання в контексті інформаційного суспільства.

Проблема «суспільства знань» у контексті світового і вітчизняного освітнього простору знайшла фундаментальне висвітлення в працях В. Кременя, В. Андрущенка, В. Бега, Б. Будзана, С. Вовканича, Л. Губерського, П. Давидова, М. Згуровського, В. Кавалерова, І. Каленюка, В. Ланового та інших авторів. Інформаційний вимір освітнього простору в епоху цивілізаційних трансформацій мають праці О. Сухомлинського, А. Вербицького, О. Ларіонової, С. Сисоевої та інших.

Але концептуальний аналіз нових проблем, актуалізованих «суспільством знань», показує розбіжності позицій філософів, педагогів, соціологів, політологів, економістів на об'єктивні змістовні характеристики даного суспільства, яке ще формується. Тим не менше, дослідження останніх двох десятиліть довели, що сфера освіти (що розуміється в широкому сенсі в якості елемента культури) є його базою. Ця база має свою специфічну структуру, суспільні функції, організаційні і інші характеристики. Проте залишаються малодослідженими внутрішні питання самої сфери освіти: предметно-дисциплінарні, організаційно-методологічні, юридичні, управлінські тощо. Дані факти свідчать про необхідність відповідного філософського аналізу даних питань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні стає зрозумілим, що сама освіта не є приватною справою, а соціальною технологією з виробництва самої людини, її ключових здібностей. Ключовою рисою нової

(інформаційної) економіки стає здобуття та подальше використання нових знань. Сьогодні знання та взагалі освіта виступає не тільки у якості «товару», але й фактором соціального розвитку, як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Треба зауважити, що навіть наприкінці ХХ ст. багато західних дослідників робили акцент на ролі та потужному значенні не тільки інформації, але й, у більшій мірі, на знаннях. Це призвело, логічно, до нового визначення стану сучасного суспільства, що має назву «суспільство знань».

Стосовно розуміння знань в якості товару та освіти в якості одного із ключових елементів системи послуг, зазначимо, що ключовим моментом в утвердженні зазначених підходів постало активне включення освіти до контексту GATS (General Agreement of Trade in Services) – Генеральна угода по торгівлі послугами. Дослідник Дж. Тілак з цього приводу тривожно зауважує, що GATS не робить різниці між торгівлею послугами освіти, продажем автомобілів, комп'ютерів, одягу або фінансових послуг, логічно пропонуючи використовувати приватизацію та комерціалізацію в вищій освіті, а також створювати максимально сприятливі умови для міжнародної освіти без бар'єрів для закордонних фірм щодо доступу до освітніх ринків [16, с. 124].

Проте, сьогодні також немає достатньо аргументованої теорії, яка б обґрунтувала всебічні аспекти нового історичного феномену, сутність якого у прагненні більшості країн розвиватися інноваційним шляхом, який і приведе до суспільства знань [3, с. 161]. Поняття «суспільства знань» має відносно невелику історію, початок якої відноситься до другої половини ХХ ст. – поч. ХХІ ст. Вперше термін «суспільство знань» був впроваджений у науковий обіг у 1966 р. американським дослідником Р. Лейном, який розглядав вплив наукового знання на сферу публічної політики і управління [11, с. 5]. Основу концепції «суспільства знань» склали дослідження американців Ф. Махлупа та П. Дракера.

Ф. Махлуп, вивчаючи питання впливу ролі знання на структуру зайнятості і виділяючи основні тенденції подальшого розвитку економіки знань, передбачав, що існують певні кількісні характеристики у сфері освіти для обґрунтування переходу до нової фази суспільного розвитку, яка якісно відрізняється від попередньої [11, с. 5].

Теорія економіки знань, започаткована Ф. Махлупом, вважає освіту основним ресурсом економіки, оскільки вона дозволяє формувати якісний людський капітал, який визначатиме перспективи розвитку виробництва,

технології, науки. Отже, згідно з даною концепцією, економічний поступ визначатиметься, насамперед, продуктивністю інтелектуального капіталу, а не матеріальними ресурсами. Але суспільство знань досліджується у даному випадку саме скрізь призму економічної парадигми.

Інший автор, П. Дракер приділяв увагу глибинним соціальним змінам, не обмежуючись тільки аналізом динаміки розвитку технологій і економічного зростання. Дослідник вважає, що в основі всіх трьох етапів підвищення ролі знань: промисловій революції, революції у продуктивності праці, а також революції в управлінні, лежить корінна зміна значення знання. На думку П. Дракера, ми пройшли шлях від знання (в однині) до знань (у множині), тобто до численних галузей знань. У колишні часи знання носили загальний характер.

За П. Дракером, наукова дисципліна відносить «ремесло» в розряд методології, наприклад, виробничі технології, наукова методологія, кількісний метод або диференціальний діагноз (у медицині), коли кожна така методологія перетворить приватний досвід в систему, окремі випадки і події – в інформацію [91].

Отже, є підстави вважати, що за американським дослідником П. Дракером «суспільство знань» йде слідом за інформаційним суспільством, етапом суспільного розвитку, в якому особливе місце належить освіті та управлінню, розумному суспільству, де знання знаходяться в ряді ресурсів, таких, як капітал, земля або праця, і має домінуюче місце.

Слід підкреслити, що П. Дракер концептуалізував і доповнив розрізнені течії в області економіки, соціології, соціальної психології у рамках єдиної системи, що багато в чому має соціально-філософський характер уявлень про «суспільство знань». У «суспільстві знань» П. Дракер підкреслює роль освіти, вважаючи її головним завданням навчити індивіда вчитися, завдяки чому суспільство знань стає дійсно середовищем для якісного розвитку інтелектуального потенціалу членів цього суспільства.

Надалі поняття «суспільство знань» отримало розвиток у роботах Д. Белла, Н. Штера, Р. Райха, П. Вайнгарта та інших авторів. Професор канадського університету Н. Штер, який зробив значний внесок у становлення концепції «суспільство знань» в якості самостійної науково-філософської концепції, вказує на діяльнісний аспект знання. Дослідник звертається до

проблем трансферу знань в умовах глобалізації, відзначаючи, разом з розширенням можливостей суспільства, його крихкість і уразливість [11, с. 6].

З. Бауман стосовно крихкості сучасного суспільства в межах постмодерністської філософської традиції зазначає, що станом на сьогодні найціннішою якістю стає гнучкість: усі компоненти повинні бути гнучкими та мобільними, щоб їх можна було миттєво перегрупувати, не варто дозволяти надто міцних зв'язків між компонентами: міцність та постійність постають прокляттям епохи, що не дозволяють пристосовуватись до швидко та непередбачувано мінливого світу [1, с. 290-291].

А один із авторитетних представників соціології мобільностей Дж. Уррі наводить з цього приводу піщану метафору: «Уявіть собі купу піску; якщо ще одна піщинка буде додана на її верхівку, вона може там залишитись, або може спричинити невелику лавину. Система є самоорганізованою, проте ефекти від локальних змін можуть варіюватись значним чином... Сукупність буде триматись до моменту досягнення критичної ваги, та ми не можемо знати точно, що саме трапиться в результаті будь-якої індивідуальної дії, або яким буде результат для купи піску» [17, с. 198].

На думку Е. Тоффлера, сфера знань – це вісь, навколо якої «організуються» нові технології, економічне зростання, соціальна стратифікація, а на кожен долар, який вкладається в економіку Третьої хвилі, необхідно декілька доларів вкладати в людський капітал – в навчання, освіту; найголовніше при цьому – трансформація не машин, а людей, переозброєння їх свідомості, перехід до розуміння первинної значущості культури в житті людських співтовариств [12, с. 47].

Можна зробити проміжний висновок, що головна мета сучасного розвинутого суспільства – це будівництво «суспільства знань». Стосовно даної дефініції, то більшість вчених досліджують «суспільство знань» скрізь призму інформаційної революції, яка показує перетворення знань на ключовий компонент будь-якої сфери предметної галузі.

На нашу думку, головний підсумок аналізу концепції «суспільства знань» у тому, що кожна свідома людина цього суспільства повинна навчатися усе життя. В контексті цього, на перший план соціального розвитку виходить вже освітня парадигма. «Суспільству знань» необхідно формувати середовище для

всестороннього розвитку особистості, а особлива роль має відводитись розвиткові інтелектуального потенціалу особистості.

Разом із тим, ми усвідомлюємо той факт, що суспільство знань не буде сформовано само по собі із інформаційного. Зрозуміло, що збільшення об'єму інформації не обов'язково призводить до приросту знань.

В цьому із нами солідарною є Е. Наумкіна, яка стверджує, що треба, щоб засоби відбору, обробки, осмислення і використання цієї інформації також були адекватними завданню продукування і використання знань для розвитку людського суспільства як в духовній, так і в матеріальній сферах, що поняття «інформаційне суспільство» визначається досягненнями технології, в той час, як поняття «суспільство знань» передбачає ширші соціальні, психологічні, етичні, аксіологічні та інші параметри [8, с. 34].

Як ми бачимо, саме «знання» є ключовим компонентом суспільства знань та основою інтелекту особистості, адже в такому суспільстві переважна більшість активного населення виконують у якості основної професійної діяльності – мисленнєву діяльність. До того ж, придбання знань у цьому суспільстві не обмежується ні стінами освітніх установ (у просторі), ні завершенням початкової освіти (у часі), а стає життєвою константою і імперативом і у новому світі, що стає все складнішим, де у кожного протягом життя може виникнути потреба виконувати різні завдання, стає необхідним продовжувати навчання все життя.

Необхідно підкреслити неоднозначність самої категорії «знання». Ця категорія розкривається з інколи радикально протилежних позицій у психологічній, філософській та педагогічній науці. Так, дослідниця Н. Корабльова зазначає, що під знанням необхідно розуміти все те, що інтерпретується як знання в реальному людському житті, тобто все, що має когнітивний характер, оскільки аналіз знання починається не з фіксації концепції, а з побудови соціально-історичної картини пізнавальної ситуації і подальшого накладання її на знання, що підлягає аналізу [5, с. 37].

А. Сингаївська справедливо стверджує, що філософія, зазвичай, розглядає феномен знання як фундаментальну ментальну категорію, яка характеризує усвідомлення конкретним індивідом об'єктивної реальності та відбиває світогляд людини, проте, знання також функціонує і як безособовий феномен, як суспільне благо, колективний розум та стає домінуючим ресурсом, основною

рушійною силою та організаційним принципом розвитку суспільства, а також і «суспільства знань» [10, с. 70].

Зрозуміло, що освіта, як інституція, має безпосереднє відношення до формування знань у особистості, хоча джерела знань існують і поза освітньо-інституціональним простором. З позицій же педагогіки, знання розуміються в якості форми існування, а також засобу систематизації конкретних результатів пізнавальної діяльності особистості [9, с. 141].

Щодо ролі нелінійного мислення у освітніх процесах, О. Уваркіна стверджує наступне: «Звертаючись до досвіду західного інформаційного суспільства з його усталеними формами освіти, необхідно відзначити, що сучасна системна освіта також відійшла від класичних (картезіанських) лінійних схем, відмовившись від ідеї універсалізму та енциклопедизму освіти на всіх її рівнях» [13, с. 212].

Згідно підходу, запропонованого Н. Штером, знання – це універсальна властивість людини, а подвійна його природа характеризує, по-перше, результат набуття практичного досвіду та, по-друге, основу для нарощування (тобто наступного) знання, а це є головним у зміні моделі розвитку освіти в інтелектуальному розвитку суспільства знань [14].

Знання, на думку дослідника, можна визначити як «здібність до дії», як можливість «щось привести до руху», а специфікою нинішнього етапу є те, що число професій, пов'язаних із заснованою на знанні працею, зростає, тоді як частка робочих місць, що вимагають обмежених когнітивних навичок, нестримно скорочується, а у результаті все менше людей зайнято у сфері матеріального виробництва [14].

Тому, дійсно, знання стають ключовим компонентом суспільства знань, а також фундаментальною основою інтелекту особистості. Саме ж суспільство знань, як сучасна форма суспільного розвитку, стрімко розвивається, стимулюючи повсякчасне і масове наростання та розповсюдження знань.

Етимологія терміну «знання» демонструє, що він утворений від дієслова «знати». Сучасні вчені стверджують, що знання не розподіляються на частини у свідомості людини, вони є цілісними і нерозривними формоутвореннями. Безсумнівно, в отриманні знань важлива роль належить інформації, а без комунікації (транспортування) цей статичний ресурс не переміщується за векторами простору та часу, тому що основою комунікацій є інформація.

Знання за своєю природою – це інформаційний продукт. Інформація після споживання не зникає, як, наприклад, звичайний матеріальний продукт. Щоб інформація стала готовим і достовірним знанням конкретної людини, вона проходить осмислення, критичне оцінювання, свідому мисленнєву обробку, власну розумову інтерпретацію, тим самим усвідомлено фіксуючи стан об'єктивного світу. Але інстанція свідомості з незнання чого-небудь не репрезентує у його знання миттєво й автоматично.

Але, на нашу думку, саме освітянський підхід, наголошуючи на ролі навчання у розвитку інтелекту, тим самим виводить на передній план перетворень проблему культурних факторів інтелектуального розвитку, проблеми формування середовища для становлення особистості. Інтелект розуміється в якості головного із засобів отримання знань, а у «суспільстві знань» саме знання – головний продукт діяльності людини.

Завдяки інтелектуальним здібностям, сучасна постмодерна людина здатна осмислювати своє призначення (професійна спрямованість), формувати професійну компетентність, надавати оцінку власному вибору вже у шкільному році. Тому формування знань (передача учням, набуття учнями знань) є ключовим компонентом освітнього процесу у «суспільстві знань».

Зміни, що мають місце у сучасному суспільстві на шляху становлення «суспільства знань» по-новому висвічують проблему організації освітнього простору, адже він повинен адекватно відповідати сучасним імперативам, зокрема, підготувати і виховати необхідні кадри для підтримки функціонування виробництва і економіки і їх розвитку. Сучасна парадигма освіти втрачає свою актуальність в «суспільстві знань», тому необхідні нові принципи, методи, а також технології виховання та навчання.

Одна з ключових вимог до системи освіти та виховання в умовах становлення «суспільства знань» – навчання навички вчитися.

У сучасному «суспільстві знань» формування знань – ключовий компонент освітнього процесу. Тому отримані знання у процесі їх формування дають членам суспільства можливість відповісти на наступні запитання, за думкою С. Яблочнікова:

- «Що?» (аналітичні знання, котрі використовуються для аналізу причин виникнення певних явищ, здійснення подій, а також тлумачення властивостей матеріальних і нематеріальних об'єктів);

- «Як?» (прагматичні або фактичні знання, які є необхідними для прийняття відповідних рішень, у тому числі й управлінських);
- «Навіщо?» (цільові знання, що допомагають ідентифікувати мету, спрогнозувати результати реалізації певних процесів або сукупності дій);
- «Як саме?» (технологічні знання, котрі дозволяють зрозуміти та конструювати послідовність, алгоритм або технологію виконання сукупності певних дій та їх структуру);
- «При яких умовах?» (ситуаційні знання, котрі характеризують умови реалізації й розвитку певних процесів, явищ, подій та функціонування об'єктів) [15].

Але перед філософією освіти виникає низка нових проблем. І перша з них полягає саме у докорінному перегляді наявної педагогічної парадигми.

Підвищення якості освітнього процесу, а також його адаптація до нових вимог сучасного інформаційного глобалізаційного світу є одним з найважливіших та найскладніших теоретичних питань сучасності. Його вирішення пов'язане з модернізацією змісту освіти, оптимізацією засобів та технологій організації освіти, переосмисленням її мети та результату. Сьогодні, насамперед, мета освіти стала співвідноситися з формуванням компетентностей та опануванням компетенцій.

Дослідник Т. Апленд пише, що можна виділити риси, які відрізняють компетентність від традиційних понять знань, умінь, навичок, досвіду; їх комплексного характеру; кореляції з ціннісно-смісловими характеристиками особистості; практико-орієнтований фокус.

Компетентнісний підхід не тільки не знижує роль знань в системі освітнього процесу, а оптимізує (упорядковує) його.

Важливим у реформуванні освіти, у русі переходу до «суспільства знань», є пізнання, наукові знання, а також відкрита система, що функціонує за принципом розвитку. І цілком природно і закономірно, характер цього процесу відрізнятиметься від процесу на початку ХХ століття, та, навіть, декілька десятиліть тому. Як слушно зазначає Г. Михайлишин, «головною ознакою і основою нового світового порядку третього тисячоліття є перетворення наукового знання на основний стратегічний і комерційний продукт, умови отримання і використання якого визначають лідерство і відносини між

країнами в новій світовій спільноті. Поділ країн на виробників і споживачів знання стає основним геополітичним чинником світопорядку. Протистоять тут не ідеальне та матеріальне, знання та предмет, як передбачається в концепції матеріалізації знання, а знання у формі комерційного продукту – товару для продажу – знання у формі когнітивного (креативного) продукту» [7, с. 457].

Таким чином, комплексність та системність – закономірні властивості освітнього процесу. Вони об'єктивно існують саме настільки, наскільки сучасне «суспільство знань» демонструє потребу в формуванні як середовища гармонійного розвитку інтелекту особистості. Звідси об'єктивно впливають вимоги щодо єдності навчання, виховання, потреба у розвиткові учня/студента як особистості, орієнтація на всебічний розвиток інтелекту особистості тощо.

Стратегічними ресурсами побудови «суспільства знань» постають творчий потенціал, а також інтелектуальний розвиток людини. У цих умовах невід'ємною частиною збереження соціального статусу активного члена суспільства стає безперервна освіта, яка спрямована на формування уміння кожного дня знаходити нові знання, адекватно їх сприймати та продуктивно застосовувати. Але ці нові знання та нова інформація повинні мати комплексний характер.

У сучасному постмодерному суспільстві знання набувають нових ознак, а саме синергетичного характеру. Світ уявляється як складна та динамічна система, яка постійно еволюціонує. Людина тут – не володар, а лише частина природи. Вплив мінливого світу на будь-які системи (та особи) вимагає від них належних відповідей та змін. Але можна розчинитися в хаосі постійних змін і не зберегти життєздатність, якщо відмовитися від стійкості структур. Тому, ця необхідна комбінація мінливості й стабільності вже є синергетичною. Адже саме синергетика працює на ланах динамічної рівноваги між стійкістю й мінливістю. Властивість динамічної стійкості притаманна складним нелінійним системам, які саме і досліджує синергетика.

Дух механіцизму домінує у змісті і сучасного навчального процесу. Зміст освіти слід розглядати набагато ширше, а саме як педагогічно адаптований для трансляції соціальний досвід усього людства. Суспільству, що стоїть на порозі екологічної кризи, в цілях виживання пора переходити на якісно новий рівень соціокультурного розвитку, а його основу повинні складати зразки діяльності і

поведінки, засновані на усвідомленні механізмів самоорганізації як природи, так і усього людства.

У силу цих обставин змінюється як мета освіти, так і сама освіта: людина вже не пов'язує себе з певною професією, обраною на все життя. Вона впродовж свого життя може кілька разів змінювати свій фах, працюючи над різними проектами, що потребує постійно навчання і перенавчання.

Входження людства в інформаційне суспільство, а також споріднене із ним суспільство знань, закономірно висуває принципово нові вимоги до освіти. Зазначені вимоги вилились у необхідність зміни конфігурації (моделі) розвитку освіти. Якщо суть старої парадигми можна виразити як «Освіта – на все життя», то суть нової парадигми освіти – «Освіта впродовж всього життя».

Завданням освітнього процесу у «суспільстві знань» постає забезпечення суспільства фундаментально підготовленими компетентними фахівцями, здатними творчо застосовувати на практиці найновіші результати сучасної науки і техніки, використовувати інноваційні технології, гнучко реагуючи на запити ринкової економіки. Тому найважливішим елементом нової освітньої парадигми постає концепція фундаменталізації освіти, яка розуміє фундаментальність як категорію для оцінки сукупної якості освіти та освіченості особистості.

Дійсно, сучасні університети при створенні навчальних планів та у своїй дослідницькій діяльності повинні орієнтуватись на фундаменталізацію знань, які вони народжують у результаті наукових досліджень, та транслюють в процесі навчання: мова йде про фундаменталізацію як відкритість та зрозумілість для представників інших країн, а самі університети повинні чітко усвідомлювати національно-наднаціональну дуальність в якості однієї із своїх фундаментальних ознак [9, с. 79].

Висновки та пропозиції подальшого дослідження. Таким чином, формування «суспільства знань» вимагає розв'язання важливого історичного завдання – осмислення шляхів забезпечення повної реалізації творчого індивідуального потенціалу кожної людини, що є, безперечно, умовою не тільки розвитку і його якісного функціонування, але й фактичною засадою фізичного та духовного виживання. Тому саме нові освітні траєкторії (у більшості випадків саме індивідуальні) здатні розв'язати ці проблеми, орієнтуючись на запити, потреби, можливості, потенціал кожної окремої особистості.

Сучасна освіта знаходиться в стані зміни парадигм. Минула парадигма виходила із галузевої підготовки кадрів та заздалегідь відомого ринку спеціальностей та кваліфікацій. Завданням освіти, в цьому випадку, стає надання споживачеві базових знань за одним або більше напрямками в освіті – природничому, гуманітарному або технічному. Освітнє виробництво має вловлювати зміни в попиті та швидко втілювати його в програмах різного рівня.

На сучасному етапі суспільного розвитку набуті знання є важливим показником рівня зайнятості, а інвестиції в освіту і науку – умовою повної зайнятості в майбутньому.

Таким чином, ми досліджували суспільство знань як продуктивний простір розгортання інтелекту особистості. Було показано, що сучасна вітчизняна система освіти є самостійною соціально-економічною галуззю та являє собою сукупність освітніх програм, освітніх установ, органів управління та державно-суспільних об'єднань. Вона знаходиться в безперервній динаміці та враховує в своєму розвитку не тільки національний досвід, але й світові тенденції та традиції, провідною серед яких є формування «суспільства знань».

Література

1. Bauman, Z. (2005), *The Individualized society*, TRANS. angl. ed., Berlin: Springer, 390 p.
2. Borovaya, T. A. (2010), *Professional development of scientific-pedagogical staff of higher educational institutions: a competence approach* [Electronic resource], *Pedagogy and psychology: the CG. article* – Yalta: RF KSU, vol. 25, p. 1, access mode : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_25_1/borova.pdf
3. Davydov, P. G. (2011) *The Role of education in the formation of a "knowledge society": the philosophy and practice*, *Noosphere and civilization*, vol. 10/11, pp.160-164.
4. Drucker, P. (1999), *Post-capitalist society* [Electronic resource], *New postindustrial wave in the West. Anthology*, Moscow: Academia, access mode: http://iir-mp.narod.ru/books/inomezcev/page_1067.html
5. Korableva, N. (2000), *With. The multidimensionality of reality role-playing: role and face mask and mask: monograph*, H.: Henna, 288 p.
6. Kotlyarova, V. A. (2011), *Intelligence and its place in the development of the individual student*, *International scientific forum: sociology, psychology*,

pedagogy, management, Kiev: View-in FSL Poland, Sweden, Hungary M. Drahomanov, vol. 5: collection of scientific works, pp. 152-160.

7. Myhaylishyn, G. Th. (2012), The modernization of the education sector as a factor of modernization of society, La: scientific Bulletin. Collection of scientific works, K.: TRUST OUEN, issue 63, no. 8. pp. 455-461.

8. Naumkin, E. A. (2009) At information society to the knowledge society: the educational aspect, Philosophy of science: Collection of scientific works, Sumy: Sangpu them. A. Makarenko, pp. 30-37.

9. Sviridenko, D. (2014), Academic mobility: the challenges of globalization: monograph, K.: Type-in the FSL Poland, Sweden, Hungary M. Drahomanov, 279 p.

10. Singaevskaya, A. M. (2008), Noa society – new knowledge, Bulletin of National technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Philosophy. Psychology. Pedagogy: Coll. Sciences. Works, K.: Polytechnic, no. 1(22), pp.68-74.

11. Solomatina, E. A. "Knowledge Society": new trends in education strategy (socio-philosophical analysis): author. dis... candidate. philosophy. nauk: spets. 09.00.11 "Social philosophy", Feder. state educational. the establishment of the high. Professor image. "Rus. Acad. of public administration under the President of the Russian Federation", M., 2011. 28 p.

12. Toffler, A. (2000), Tit wave , K.: Type. home "the universe" 480 p.

13. Uvarkina, O. V. (2011), OTE potential of the nation: monograph, NAT. der. Univ ei. M. P. Dragomanov, K.: Type-in the FSL ei. M. P. Dragomanov, 382 p.

14. Stehr, N. (2001) My of knowledge [Electronic resource], Deutschland. – Frankfurter Societats-Druckerei GmbH, 2001, no. 1., access mode: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000958/st000.shtml>

15. Yablochnikov, S. L. (2012) The Interpretation of the term "knowledge creation" in the framework of systemic-cybernetic approach [Electronic resource], Proceedings of the Berdyansk state pedagogical University (Teaching), no. 4., available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/zndpu/2012_4/Yablo.pdf

16. Tilak, J.B.G. Trade in higher education: The role of the General Agreement on Trade in Services (GATS) / Jandhyala B.G. Tilak, available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002149/214997e.pdf>

17. Urry, J. (2000) Mobile Sociology, British Journal of Sociology, no. 51 issue no. 1 (January/March), pp. 185–203.